

verslagen & rapporten uit de regio

Stootvogels in Friesland en Groningen

In 'Natura' 81 (9) : 276-283 verscheen een artikel van Klaas van Dijk & Piet Zumkehr getiteld 'Roofvogels in Friesland en Groningen', dat al eerder in 'Noorderbreedte' VI-3/1982 was opgenomen. In dit artikel wordt de verspreiding van een aantal stootvogels (Blauwe Kiekendief, Sperwer, Buizerd, Torenvalk) besproken. In totaal zijn in het onderzoek in die provincies, dat in december 1980 en februari 1981 plaatsvond, twaalf soorten betrokken, die bij ons in de wintermaanden voorkomen. De aantallen waargenomen vogels zijn in een tabel weergegeven. Van de Buizerd werd het grootste aantal waargenomen. Opvallend was dat in de provincie Groningen meer Torenvalken werden waargenomen dan in Friesland. De Lauwersmeer is een belangrijk overwinteringsgebied voor de Blauwe Kiekendief. De auteurs zeggen dat de verspreiding van de verschillende stootvogelsoorten over de beide noordelijke provincies een aanduiding kan zijn van de voedselsituatie in de verschillende gebieden.

Broedvogels in West-Friesland laatste 60 jaar

In het Jaarboek 1984 schrijft Piet Zomerdijk (bladzijden 71-86) over broedvogels in West-Friesland in de afgelopen zestig jaar. Hij bespreekt onder meer de Ooievaar, Blauwe Reiger, Kerkuil, Scholekster, Bergeend, Kluit, Snor, Baardmannetje, Kuifeend, Turkse Tortel, Grote Karekiet, Grasmus, Zomertaling, Steenuil, Holenduif, weidevogels en talloze kleine zangvogels. Sommige soorten gingen schrikbarend in aantal achteruit, andere verdwenen of breiden zich uit onder andere ten gevolge van de inpolderingen van gedeelten van het IJsselmeer. G. Houtman bespreekt in dit boek de flora.

Piet Zomerdijk: De broedvogels in West-Friesland in de afgelopen zestig jaar. In: West-Frieslands Oud en Nieuw — 1984. 51e Bundel van het Historisch Genootschap 'Oud West-Friesland'. Het jaarboek (262 bladzijden, gedrukt en geïllustreerd) is te bestellen door overmaking van f 30,— (inclusief verzendkosten) op postgiro 707 913 ten name van 'Oud West-Friesland', postbus 2125, 1620 EC Hoorn, onder vermelding 'Jaarboek 1984'.

Botulisme in Zaanstad, 1982-1983

In een gestencild rapport geeft de Dienst Milieubeheer van de gemeente Zaanstad informatie over het botulisme gedurende de jaren 1982-1983 in Zaanstad. In het rapport wordt een overzicht gegeven van een aantal sterfgevallen onder vogels, vissen en kleine zoogdieren ten gevolge van het botulisme. Daarnaast wordt ook aandacht geschonken aan de achtergronden van het botulisme-verschijnsel, zoals dat zich in deze gemeente voordoet alsmede de maatregelen om het botulisme zo

veel mogelijk te voorkomen dan wel te bestrijden. In 1983 zijn de aantallen aangetroffen gestorven vogels in deze gemeente hoger dan in 1982. Aparte vermelding verdient de uitzonderlijke sterfte van meeuwen, half januari in het Houtveld. Er werden 23 vogelsoorten het slachtoffer, waaronder 17 Futen, een Visdief, 2 Kieviten, 7 Aalscholvers en een Scholekster.

In tegenstelling tot 1981 en 1982 zijn er in 1983 meerdere zoogdieren het slachtoffer geworden, zoals Egel, Konijn, Haas, Kat en rat.

Botulisme in Zaanstad 1982-1983. Gestencild, 11 bladzijden, 3 bijlagen, waaronder twee kaartjes (1984). Uitg. Dienst Milieubeheer, afdeling Ecologie, gemeente Zaanstad, Gemeentehuis, postbus 1400, 1500 AK Zaandam, 075 - 559 111.

Boeren in Waterland willen wijziging beheersplan

Het beheersplan voor Waterland blijkt slecht inpasbaar voor veel landbouwbedrijven in dat gebied. Vooral intensieve bedrijven met een hoge veebezetting kunnen slecht met het plan uit de voeten. Voor de bedrijven die wel een beheersovereenkomst hebben getekend dreigt stagnatie en uiteindelijk verpaupering. Het beheersplan biedt daardoor geen uitzicht op het duurzaam samengaan van landbouw en natuur in Waterland.

Dit zijn de conclusies van een enquête onder 89 Waterlandse boeren, vorig jaar gehouden door het Samenwerkingsverband van Werkgroep Jonge Boeren Waterland, Contact Milieubescherming Noord-Holland en Centrum Landbouw en Milieu. De resultaten staan vermeld in een brochure die op 13 september 1984 op de fokveedag te Purmerend door Henk de Gier van de Werkgroep Jonge Boeren werd overhandigd aan voorzitter Geerligts van de Hollandse Maatschappij van Landbouw. Vorig jaar konden boeren in sommige delen van Waterland voor het eerst een overeenkomst tekenen met de overheid. In zo'n overeenkomst verplicht de boer zich om, in ruil voor een vergoeding, zekere bepalingen in acht te nemen ten gunste van de weidevogels. In 1983 maakten 52 boeren van deze mogelijkheid gebruik en dit jaar 78. Dat is één derde van de boeren die hiervoor in aanmerking komen.

In de enquête is onderzocht welke typen bedrijven in 1983 hebben getekend en welke motieven boeren opgeven om wel of niet te tekenen. Bedrijven met beheersovereenkomsten blijken vaak een relatief slechte ontsluiting, verkaveling en ontwatering te hebben. Niet zelden betreft het vaarbedrijven, die hun land alleen per boot kunnen bereiken. Verder betreft het vaak bedrijven, die veel grond hebben gepacht van de natuurbescherming en die toch al een vrij extensief graslandgebruik kennen. Als motief om te tekenen noemen deze boeren dan ook vaak dat ze weinig behoe-

ven te veranderen en toch een vergoeding krijgen.

Intensievere bedrijven met betere productieomstandigheden blijken veelal niet te tekenen. Als motieven noemen deze boeren vaak dat de vergoeding onvoldoende en de beheersbepalingen slecht inpasbaar zijn. Vooral beperkingen ten aanzien van het maaien en beweidn blijken moeilijk in te passen. Ook weerstand tegen verlies van vrijheid wordt wel als motief gegeven.

Het Samenwerkingsverband ziet in de resultaten een bevestiging van de eerder geuite kritiek op het beheersplan. Er dreigen twee groepen bedrijven te ontstaan. Een groep die nu al veel beperkingen heeft, een beheersovereenkomst tekent, stagneert en uiteindelijk verpaupert. En een groep die geen beheersovereenkomst tekent, wel verder ontwikkelt, maar steeds minder bijdraagt aan het natuurbeheer.

Om voor meer bedrijven een beheersovereenkomst mogelijk te maken stelt het Samenwerkingsverband voor een beheersvariant toe te voegen die inpasbaar is voor intensieve bedrijven, maar toch doelmatig voor de weidevogels. Een dergelijke variant, eerder afgewezen door de officiële instanties, blijkt goed te vallen bij de boeren.

Als maatregel om verpaupering tegen te gaan stelt het Samenwerkingsverband voor om ook een beheersvariant toe te voegen voor vaarbedrijven. Ook voor deze variant blijkt bij boeren belangstelling te bestaan. Daarnaast wordt bepleit om éénjarige pachtcontracten waar mogelijk om te zetten in meerjarige contracten. Eénjarige contracten, vooral toegepast in reservaten, stuiten bij de boeren op felle kritiek omdat zij gepaard gaan met voortdurende onzekerheid en met verwaarlozing van grond.

Een opmerkelijk resultaat van de enquête is dat 90% van de ondervraagde boeren al uit zichzelf iets blijkt te doen aan weidevogels, zoals sparen van nesten en kuikens bij het maaien. Dit logenstraft een veelgehoorde bewering dat boeren pas bereid zijn iets aan natuur te doen onder dwang of tegen vergoeding. Het Samenwerkingsverband stelt voor in het beleid beter in te spelen op deze bereidheid tot vrijwillig natuurbeheer.

Lillian van den Aarsen, Riny Bus & Paul Terwan: Eten wat de pot schaft. 252 bladzijden, 5 bijlagen, 99 tabellen, 48 figuren (1984). Uitgave van het samenwerkingsverband van de Werkgroep Jonge Boeren Waterland (WJBW), p/a Riny Bus, Burgem. Ter Laanstraat 109, 1501 TJ Zaandam, Contact Milieubescherming Noord-Holland (CMN), Stationsstraat 6, 1506 DG Zaandam en Centrum Landbouw en Milieu (CLM), Oudegracht 42, 3511 AR Utrecht. Prijs f 28,50 (inclusief portokosten). Verkrijgbaar door storting op RABO-rek.nr. 3942.82.388, Utrecht, postgiro 4 204 712, Centrum Landbouw en Milieu, Utrecht, onder vermelding 'enquête-verslag Waterland'.

Smienten in Zaanstad

De afdeling Ecologie van de dienst Milieubeheer van de gemeente Zaanstad gaf een gestencild rapport uit waarin tellingen zijn uitgewerkt van Smienten in de Zaanstreek. Tus-

sen september en eind april is daar soms 10 tot 15 % van de Noordwesteuropese smientenpopulatie aanwezig. Het onderzoek werd verricht in de winter 1982-1983. Regelmatig werden bezocht het Westzijderveld, het Guisveld, de Reef, de Zuiderpolder en de Veenpolder. Smienten komen daar vooral voor op brede watergangen en sloten en graslanden welke relatief vochtig zijn en landbouwkundig minder intensief worden gebruikt. De grootste aantallen werden in het Westzijderveld vastgesteld, gevolgd door achtereenvolgens het Guisveld en de Reef. Het Westzijderveld lijkt overdag zowel van belang te zijn als rustgebied en als foerageergebied, terwijl de overige gebieden vooral als rustgebied fungeren. Op grond van het onderzoek wordt het een zinvolle zaak geacht een rustgebied voor Smienten in te stellen in de gemeente Zaanstad in het gebied rond de Papenpadslot in het Westzijderveld; de belangrijkste verblijfplaats van de Smienten binnen de gemeente. Voor een dieper inzicht in het foeragegedrag en de nachtelijke verspreiding van de Smienten is aanvullend veldonderzoek gewenst. In het verslag worden enkele aanbevelingen voor een vervolgonderzoek gegeven. Het rapport is een actualisering van het in 1975 uitgebrachte rapport betreffende de smientenpopulatie van 1974-1975.

Y.J. van Manen & J. Heijlinc: Smienten in de Gemeente Zaanstad. Winter 1982-1983. Gestencild, 24 bladzijden, 3 kaarten, 1 figuur, 2 tabellen, 5 bijlagen, zwart-wit foto's (1983). Uitg. Dienst Milieubeheer van de Gemeente Zaanstad, Gemeentehuis, postbus 1400, 1500 AK Zaandam, 075 - 559 111.

Verband tussen broedvogelgemeenschappen en begroeiing

In de reeks Landschapsstudies verscheen een publicatie over het verband tussen broedvogelgemeenschappen en begroeiing in een landschap bij Amerongen. Dit onderzoek is een onderdeel van het vergelijkend onderzoek naar ruimtelijke relaties in het landschap, zoals dat door de afdeling Landschapsecologie van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer wordt verricht. Via patroonstudies wordt getracht enerzijds een meer gefintegreerde beschrijving van landschapselementen of ecotopen tot stand te brengen, waarbij met name relaties tussen onderdelen van een ecotoop aan de orde zijn. Anderzijds wordt door vergelijking van gevonden patronen informatie verkregen over relaties tussen ecotopen.

Kennis van de samenhang tussen landschapselementen is essentieel voor het begrijpen van het functioneren van een landschap als ecologisch systeem en voor het beoordelen van consequenties van veranderingen die hierin worden aangebracht.

Parallel aan het in deze publicatie beschreven onderzoek over avifauna en begroeiing werden in het studiegebied ook andere componenten van het landschap en de relaties daartussen onderzocht waarover in het jaarverslag 1982 van het Rijksinstituut voor Na-

tuurbeheer werd gepubliceerd.

In dit boekje, wordt, naast de presentatie van de onderzoeksresultaten, in ruime mate aandacht besteed aan de methodologie, die in verschillende opzichten nieuw is. Tevens worden voorstellen voor landgebruik en -beheer gedaan.

P.F.M. Opdam, J.T.R. Kalkhoven & J. Philippona: Verband tussen broedvogelgemeenschappen en begroeiing in een landschap bij Amerongen. 117 bladzijden, figuren, tabellen en zwart-wit foto's. Kaartbijlagen. Reeks Landschapstudies nummer 5 (1984). Uitg. Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie (PUDOC), Wageningen. Prijs f 29,-.

Vogels van 'De Heihof', Heerlen

Er verscheen een gestencild rapport bij het Staatsbosbeheer van de resultaten van een aantal tellingen van broedvogels en niet-broedvogels op 'De Heihof' ten noordoosten van Heerlen. Een bos van 27,6 ha groot, grenzend aan de Brunssummerheide. De broedvogels werden onderzocht door middel van territoriumkartering (18 bezoeken). Er werden 47 soorten en 428 territoria vastgesteld. Aange troffen werden onder meer Havik, Holenduif, Zwarte Specht, Gekraagde Roodstaart, Bonte Vliegenvanger, Kauw, maar ook Ransuil, Bosuil, Groene en Kleine Bonte Specht, Fluitser, Vuurgroothaan, Wielewaal en Appelwink.

De biotoopkeus buiten de broedtijd werd bestudeerd met behulp van punttellingen (12 tellingen). Er werden 35 soorten gezien en 771 exemplaren.

Het aantalsverloop werd van augustus tot en met februari gevolgd door transecttellingen (drie per maand). Van maart tot en met juni werden ook alle niet-broedvogels genoteerd. Waargenomen werden 60 soorten en 5324 exemplaren.

De periode van waarneming strekte zich uit van augustus 1982 tot en met juni 1983. Auteur wijst er op dat het zinvol is indien bij gebiedsinventarisaties eens wat meer aandacht besteed wordt aan de niet-broedvogels omdat wij momenteel van veel gebieden betrekkelijk veel over broedvogels weten, maar gewoonlijk bitter weinig over alles wat er buiten de broedtijd gebeurt.

Fred Hustings: Vogels van De Heihof te Heerlen. Gestencild, 36 bladzijden, 11 figuren, bijlage met 40 verspreidingskaarten (1984). Uitgave Staatsbosbeheer. Nadere inlichtingen over dit rapport verkrijgbaar Directoraat-Generaal Landelijke Gebieden en Kwaliteitszorg, Consultant Natuur, Milieu en Faunabeheer. Ir. B.B. Glerum, postbus 103, 6040 AC Roermond, 04750 - 34 251.

Stichting Behoud Valkerij opgericht

Ondergetekenden zijn voornemens de 'Stichting Behoud Valkerij' in het leven te roepen. De omstandigheden waarin wij met betrekking tot de toekomst van de valkerij in Nederland verkeren, maken deze stap noodzakelijk. Dat wij menen hiertoe te moeten besluiten, stemt ons niet gelukkig, aangezien wij er de indruk door wekken de kleine wereld van valkerij in ons land te versplinteren, terwijl wij nu juist de grootst mogelijke eenheid willen na-

streven. Wij zullen dit uitleggen aan de hand van de doelstellingen die de stichting in oprichting voor ogen staan.

Doelstellingen:

1. de beoefening van het vluchtbedrijf, zowel de hoge als de lage vlucht
2. het wettelijk behoud van beide vormen van vluchtbedrijf
3. overleg en integratie met de twee bestaande valkerijverenigingen
4. het kweken van jachtvogels ten behoeve van het vluchtbedrijf
5. coördinatie van kweekprojecten in Nederland
6. indien mogelijk, medewerking verlenen aan uitwenprojecten
7. opheffing van de stichting, wanneer eenheid (zie doelstelling nummer 3) is bereikt.

Toelichtingen:

- ad 1 bij ons, ondergetekenden, staat daadwerkelijke beoefening van de valkerij voorop
- ad 2 wij zijn voorstanders van een ondubbelzinnig beschreven vergunningbeleid
- ad 3 wij van onze kant zullen geen enkele belemmering met betrekking tot overleg en het geven van informatie, teneinde de gewenste integratie dichterbij te brengen, opbouwen
- ad 4 het kweken van jachtvogels zien wij niet als doel op zich, maar als een door omstandigheden opgeroepen noodzakelijkheid, mede bewerkstelligd door het eenvoudige feit dat menselijke kundigheid ertoe in staat is. Hierbij tekenen wij aan dat wij geen tegenstanders zijn van de jacht met wilde vogels
- ad 5 onder coördinatie verstaan wij het uitwisselen van ervaringen inzake het kweken
- ad 6 het verlenen van medewerking aan uitwenprojecten behoeft niet noodzakelijkerwijs binnen onze eigen landsgrenzen plaats te vinden: de hypothese hieromtrent vraagt nog om grondige discussie
- ad 7 uiteraard bezit het bestuur van de stichting in oprichting het recht te beslissen wanneer opheffing feitelijk kan plaatsvinden.

Nota bene: gelieve in deze toelichtingen geen volledigheid te lezen. Wij bieden ze aan om u een beeld te geven van wat ons voor ogen staat.

Samenstelling bestuur: het toekomstig bestuur zal uit vijf personen bestaan.

In onze visie - en indien het juridisch mogelijk blijkt - worden toekomstige begunstigers van de toekomstige stichting uiterst serieus genomen. Op deze wijze kunnen de begunstigers meewerken aan besluitvorming. Hoe een toegevoegd bestuurslid uit de kring van begunstigers gekozen kan worden, zal in een nieuwsbrief worden toegelicht. Er zullen uiteraard eerst begunstigers van de toekomstige stichting moeten zijn, voordat een dergelijke procedure in werking kan treden. Hiernaast zullen wij een intensieve communicatie tussen begunstigers en het stichtingsbestuur proberen op te bouwen door middel van een regelmatig verschijnende nieuwsbrief, door middel van toe te zenden andere publicaties, wellicht zelfs van een jaarboek, maar dit zal mede afhankelijk zijn van de toekomstige financiële positie van de stichting in oprichting.

Iedereen, die het vluchtbedrijf beoefent of er belangstelling voor heeft, overheid en aan ons verwante organisaties, wordt hierbij uitgenodigd, liefst schriftelijk, op ons plan te reageren.

Inmiddels werd de stichting notariëel vastgelegd. Vanuit deze stichting wordt de oprichting van een vereniging 'De Jachtvogel' overwogen, die een tweeledige doelstelling kent: hen, die zich in Nederland met het fokken van Haviken en/of Slechtvalken bezighouden, verenigen, teneinde tot coördinatie van alle fokprojecten en tot een goede fokregeling te komen.

Het bestuur van de stichting bestaat uit: A.H.F.M. Linskens (voorzitter), H. Keuning, Bovenweg 16, 8435 VT Donkerbroek (secretaris), A.J. Bruil (penningmeester).

Het secretariaat van 'De Jachtvogel' i.o. wordt voorlopig waargenomen door W.P.F. Huyskens, Weezenland 17, 1141 BN Monnickendam.

Rechtspersoonlijkheid voor de Vogelwerkgroep Koudekerk/Hazerswoude en Omstreken

Op 1 januari 1980 is in Koudekerk een vogelwerkgroep opgericht. Een aantal mensen ging regelmatig met elkaar vogels kijken en voelden hoe langer hoe meer de behoefte om daadwerkelijk iets voor de vogels te doen.

In eerste instantie resulteerde dat in het timmeren van nestkasten en incidenteel het bijvoeren van vogels in de winter. In de omgeving van Koudekerk komen nogal wat verwaarloosde kades en geriefhoutbosjes voor. In de wintermaanden wordt daarom achterstallig onderhoud gepleegd met een aantal vrijwilligers, er wordt geknot en nieuwe bomen worden aangeplant.

In het voorjaar wordt door een aantal mensen de weidevogelbescherming gedaan. Bij die bescherming worden ook de Zwarte Sterns betrokken door het leggen van nestvlotjes in de poldersloten. De resultaten daarmee zijn goed. In samenwerking met het IVN-afdeling Alphen aan de Rijn wordt in Koudekerk een natuurtuin onderhouden.

Regelmatig worden ook zogenaamde 'informele avonden' gehouden. Verschillende leden laten elkaar dan hun dia's zien of er worden films gedraaid.

Tot slot gaan wij regelmatig met elkaar op excursie.

Door het groeiend aantal leden en plannen voor de toekomst werd het noodzakelijk om als vereniging rechtspersoonlijkheid te bezitten. Op 18 juni 1984 heeft de vereniging rechtspersoonlijkheid verkregen. De statuten zijn vastgesteld en goedgekeurd.

In de toekomst willen wij doorgaan op de ingeslagen weg en indien dat voor de bescherming nodig is, willen wij trachten kleinschalige landschapselementen te verwerven. Bij kleinschalige landschaps-elementen denken wij aan geriefhoutbosjes en dergelijke.

Verder willen wij proberen om ons verenigingsblad 'de Braakbal' wat regelmatig, dat wil zeggen 4 x per jaar te laten verschijnen.

Wie inlichtingen wil over de vogelwerkgroep kan contact opnemen met de secretaris: Ko Katsman, den Tollstraat 27, 2396 CC Koudekerk aan den Rijn, 01714 - 2234.

De Carnisse vrienden langs de Oude Maas

De Carnisse vrienden zijn ongeveer 30 ha groot en liggen ten zuiden van Rotterdam aan

de Oude Maas. Samen met enkele andere griendcomplexen langs deze rivier, de Noord en de Lek behoren ze tot de laatste zoetwatergetijdengrienden van ons land en zelfs van Noordwest-Europa. Voor de afsluiting van het Haringvliet in 1970 kwam dit type griend veel voor (onder andere in de Biesbosch), maar op dit moment is nog zo'n 230 ha over. Over de flora van deze resterende gebieden zijn al meerdere publicaties verschenen, maar over de specifieke vogelstand is tot nu toe weinig gepubliceerd.

Daarom leek het zinvol een overzicht met korte beschrijvingen te geven van alle waargenomen vogelsoorten van de Carnisse vrienden in de jaren 1979 tot en met 1983. In deze beschrijvingen wordt vaak een vergelijking gemaakt met de vogelstand van de vroegere getijdenbiesbosch en het Gelderse rivierengebied.

De Carnisse vrienden werden in deze vijf jaar ongeveer 400 maal bezocht en er werden 132 verschillende vogelsoorten waargenomen, waarvan circa 33 tot 37 soorten broedend in 1983 (onder andere Witgesterde Blauwborst). De aantallen van de verschillende soorten, zowel als de soortenrijkdom, van dit relatief kleine gebied kunnen hoog genoemd worden. Helaas worden beide in toenemende mate negatief beïnvloed door jacht, recreatie en verlanding. Hopenlijk vormt dit verslag een bijdrage tot het instandhouden van dit unieke gebied in de overvolle Rijnmond.

Rob Strucker: 'De Carnisse vrienden, een zoetwatergetijdengebied langs de Oude Maas met een specifieke vogelstand. 64 bladzijden, enkele kaartjes, foto's en tabellen (1984). Verkrijgbaar door storting van f 15,- (inclusief portokosten) op girorekening 4172716 ten name van R.C.W. Strucker, Beumershoek 12, 3085 EA Rotterdam, onder vermelding van 'Rapport Carnisse vrienden'.

Bestel onze veertiendaagse Vogelkalender 1985

Om het bestellen van de Vogelkalender 1985 zo gemakkelijk mogelijk te maken hebben wij voor de lezers van 'Het Vogeljaar' wederom een accept-girokaart in dit nummer bijgesloten.

Vergeet u niet op deze kaart het **bedrag** ad f 13,50 in te vullen en uw **gironummer**. Bestel zo vlug mogelijk, zodat u in ieder geval deze kalender in 1985 bij u aan de muur hebt hangen. Indien u de franstalige uitgave van deze kalender wilt ontvangen dient u dat nadrukkelijk bij de betaling te vermelden. Desgewenst verzenden wij de kalender rechtstreeks naar het door u aangegeven adres.

Gemakkelijk formaat, duidelijk kalenderium en elke veertien dagen een prachtige kleurenfoto.

Voorkom teleurstelling en bestel nu meteen, de kalender zult u dan zo spoedig mogelijk ontvangen. Het vorig jaar hebben wij velen teleur moeten stellen.

Let op: Vogelkalender 1985 heeft nu ook een franstalige editie.

Doen en laten plankzeilers niet vanuit Den Haag regelen

'In het hoogseizoen verschijnen regelmatig negatieve berichten over het plankzeilen en vaak wordt dan de wens uitgesproken dat het Rijk nu maar eens met een alomvattende plankzeilregeling moet komen. Ik ben echter van mening dat de overheid in dit soort gevallen met de nodige zorgvuldigheid dient te handelen en terdege rekening moet houden met de verantwoordelijkheden van de lagere overheden en die van terreineigenaren en -beheerders. Het zou niet juist zijn als er vanuit Den Haag zou worden beslist wat plankzeilers op een bepaald water ergens in ons land wel en niet mogen doen. Uiteraard geldt dit niet voor die gebieden die de rijksoverheid beheert'.

Dit onder meer zei minister ir. G. Braks (Landbouw en Visserij) bij de opening op 21 juni 1984 van windsurfcentrum De Schotsman aan het Veerse Meer.

Het oplossen van problemen die ontstaan doordat verschillende belangen tegelijk bij het zelfde wateroppervlak zijn betrokken, moet volgens hem op regionaal en lokaal niveau plaatsvinden. Een standaardoplossing is niet voorhanden. In het ene geval kan volstaan worden met het geven van voorlichting of het maken van onderlinge afspraken; in het andere geval zal slechts een stringent zonesbeleid uitkomst kunnen bieden.

Met het oog op deze verschillen in problemen en mogelijke oplossingen, overweegt minister Braks in het binnenkort te verschijnen Structuurschema Openlucht recreatie de provincies te verzoeken, over te gaan tot het herstellen van een provinciale watersportverordening waarin onder meer het gebruik van het water geregeld kan worden. Een zoneringsnaar plaats en tijd zou hiervan deel kunnen uitmaken. In samenwerking met genoemde verordening kunnen op lokaal niveau de behorende instanties, waar nodig, beheer- en inrichtingsmaatregelen nemen.

Activiteiten in de sfeer van de sportieve recreatie, die zijn verbonden aan de openlucht recreatie en de daarop gerichte inspanningen van gemeenten, provincies en recreatieschappen, vallen zoals bekend onder het ministerie van Landbouw en Visserij. Minister Braks noemde het plankzeilen in ongeorganiseerde vorm een goed voorbeeld van sportieve recreatie. Het heeft zich in korte tijd een vaste plaats in het recreatiegedrag van de Nederlanders weten te veroveren. 'Ik hoop dat er dan ook goede en voldoende publieke voorzieningen voor deze recreatie beschikbaar zullen komen', aldus de bewindsman. Binnen de beschikbare budgettaire mogelijkheden is hij bereid op dit terrein, evenals bij andere vormen van recreatieve sport zijn beleidsverantwoordelijkheid zo goed mogelijk tot uiting te brengen en gelden daarvoor beschikbaar te stellen.

Nu, ruim tien jaar na de introductie van de eerste zeilplanken zijn er naar schatting meer

dan een kwart miljoen in ons land. Het aantal mensen dat zich al dan niet regelmatig op een surfplank te water begeeft, loopt wellicht tegen het half miljoen. Het plankzeilen is dan ook kwantitatief een der belangrijkste vormen van watersport geworden. Enige relativering bij deze spectaculaire cijfers is wel op zijn plaats; gelukkig is het niet zo dat we al die planken tegelijk op het water aantreffen. Uit een landelijk onderzoek is af te leiden dat er op een mooie dag van ongeveer een kwart van het aantal zeilplanken gebruik wordt gemaakt. Dit zijn er toch nog altijd zo'n 65.000.

Minister Braks noemde het Veerse Meer een fraai voorbeeld van een goed samenspel tussen overheid en bedrijfsleven. 'Het toont aan dat toerisme en openlucht recreatie een sterke positieve onderlinge relatie hebben'. De omvangrijke bedragen die de rijksoverheid ten behoeve van de openlucht recreatie in de afgelopen tien jaar in het Veerse Meer heeft geïnvesteerd, hebben geleid tot de ontwikkeling van een aanzienlijke toeristisch-recreatieve sector rondom het Veerse Meer: jachthavens, campings, zomerhuisterreinen, restaurants en dergelijke zijn mede hierdoor tot ontwikkeling gekomen. Daarnaast is in het Veerse Meer, volgens de bewindsman, een goed begin gemaakt met een concentratiebeleid voor de plankzeilsport. Voor de realisering van het windsurfcentrum heeft het ministerie van Landbouw en Visserij uit hoofde van de openlucht recreatie ongeveer een half miljoen gulden ter beschikking gesteld.

Persbericht nummer 228 (22 juni 1984) van het ministerie van Landbouw en Visserij, Directie Voorlichting en Externe Betrekkingen.

Plankzeilen in natuur en landschap

In korte tijd is het plankzeilen een populaire vorm van waterrecreatie in ons land geworden. Volgens opgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn er nu ongeveer een kwart miljoen zeilplanken in ons land.

Uit incidentele waarnemingen bleek dat het plankzeilen ernstige verstoring, van, met name weidevogels, met zich mee kan brengen. Mede naar aanleiding van het artikel in het augustusnummer van 1982 (en niet 1983 zoals de auteurs op bladzijde 38 vermelden!) van 'Het Vogeljaar' waar het hele probleem voor het eerst landelijk aan de kaak werd gesteld is op initiatief van de Stichting Natuur en Milieu en Vogelbescherming eind 1982 overleg op gang gekomen tussen het Staatsbosbeheer, de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en de initiatiefnemers over de effecten van plankzeilen op natuur en landschap. Al spoedig bleek dat over dit onderwerp weinig concrete informatie beschikbaar was. Daarom werd de behoefte gevoeld een onderzoek te laten doen naar deze problematiek.

Twee studenten van de Vrije Universiteit te Amsterdam, H. Brouwer en R. Daalder, werden bereid gevonden dit onderzoek te verrichten in het kader van hun doctoraal-studie biologie.

Het onderzoek vond plaats onder verantwoordelijkheid van drs. J. Bunders en onder begeleiding van een commissie bestaande uit dr. G.C. Boere, ing. D. Buitenhuis, L. de Jong, dr. E. Nieboer en drs. S. Woldhek.

De resultaten van dit onderzoek zijn neergelegd in het rapport 'Plankzeilen in natuur en landschap'. Daarnaast verscheen er tevens een deelrapport betreffende de randmeren 'De randmeren, een voorbeeld'.

Het hoofd rapport geeft een aantal conclusies en aanbevelingen, waarbij het instellen van ruimtelijke zonerings voor het plankzeilen als een eerste vereiste wordt gezien.

De massaliteit wordt als kenmerk van het plankzeilen aangegeven, terwijl toch ook op bepaalde plaatsen al één enkele plankzeiler een enorme verstoring teweeg kan brengen. Bij de broedende watervogels die gevoelig zijn voor verstoring noemen de auteurs vreemd genoeg niet de Krooneend. In het deelrapport wordt ook aandacht besteed aan de verstoring van de Kleine Zwaan. Wij wezen vroeger ook al op dit feit (zie onder meer Het Nieuws van den Dag van 6 november 1982, waarin Jaap Taapken schrijft over de verstoring van bij ons overwinterende Kleine Zwaven door surfers en de acties van 'Het Vogeljaar' in dit verband). Voornoemd artikel moet bij de auteurs bekend zijn geweest.

R. Daalder & H. Brouwer: Plankzeilen in natuur en landschap. Hoofd rapport. Gestencil, 39 bladzijden, 16 foto's, 8 bijlagen (1984). Uitgave Staatsbosbeheer, Inspectie Natuurbehoud, Utrecht.

H. Brouwer & R. Daalder: Plankzeilen in natuur en landschap. Deelrapport. Gestencil, 15 bladzijden, 6 tabellen, 4 foto's, 5 figuren, (1984). Uitgave Staatsbosbeheer, Inspectie Natuurbehoud, Utrecht, 030 - 852539.

Plankzeilen yn Fryslân

Een rapport van de Provinciale Planologische Dienst in Friesland bevat naast de resultaten van een onderzoek naar de omvang en de spreiding van het surfen in de provincie Friesland ook een aantal aanbevelingen met betrekking tot het te voeren beleid voor het surfen. Ofschoon de titel doet vermoeden dat het rapport in de Friese taal is verschenen is dit niet het geval. Het plankzeilen wordt nu al op vrijwel alle meren in Friesland en langs vrijwel de gehele Friese IJsselmeerkust beoefend, zowel vanaf de oever als vanaf boten. Er worden een vrij groot aantal (ruim tachtig) concentratiepunten onderscheiden. Over het algemeen zijn stranden en vlakke oevers van zand of gras met een waterdiepte voor de oever van minder dan 50 cm erg in trek bij surfers. Ook een vrij harde (bijvoorbeeld zandige) bodem voor de oever is aantrekkelijk. Door het aanbrengen van drijflijnen tracht men conflicten met andere waterrecreanten te vermijden. Het rapport vindt dat er een gebied gewenst is waarbij het plankzeilen als een geïntegreerd onderdeel van het totale watersportgebieden beschouwd wordt. Op provinciaal niveau zal in het zoneringsplan daarvan een nadere uitwerking gegeven worden. Ook met de ontwikkeling van de verblijfsrecreatie

zijn er nauwe relaties. Geschikte mogelijkheden voor het plankzeilen dienen bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de (grotere) bevolkingsconcentraties en de (grotere) verblijfsrecreatiecomplexen te liggen. Bovendien wordt opgemerkt dat voor plankzeilen ondiepe, voor andere vormen van watersport niet of nauwelijks, bereikbare, wateren toegankelijk zijn. Daarmee kunnen zeer kwetsbare natuurwaarden worden aangetast. Een dergelijke aantasting kan ook plaatsvinden op plekken waar vanaf het water te water wordt gegaan (rustverstoring, betreding, doordringen oeverbegroeiing). Tevens kan hierbij schade worden aangericht aan de (natuurlijke) oeverbescherming.

B. Bruinsma & H. Dankert: Plankzeilen yn Fryslân. 35 bladzijden, 2 kaartjes, 4 foto's (december 1983). Uitgave van de Provinciale Planologische Dienst in Friesland, postbus 115, 8900 AC Leeuwarden, 058 - 139425 (Oostergrachtswal 39, 8921 AA Leeuwarden).

Film over de Oostvaardersplassen

Ter gelegenheid van het zestigjarig bestaan van Van Schieeven Drukkerijen bv. te Apeldoorn en het feit dat Will van Schieeven twintig jaar geleden begon met het maken van natuurfilms vond op 6 oktober 1984 voor een aantal genodigden de première plaats van de nieuwste natuurfilm van Will van Schieeven.

De vertoning van de circa 50 minuten durende natuurfilm 'De Oostvaardersplassen, meer dan alleen moeras' werd ingeleid door drs. F. Vera. De film schenkt vooral veel aandacht aan de vogelbevolking in dit gebied. Opvallend zijn de unieke opnamen van de verschillende wijzen van voedselzoeken van bijvoorbeeld Grote en Kleine Zilverreiger, Lepelaar en Kluut, maar ook opnamen van bijvoorbeeld Grauwe Ganzen, Kwak, Ralreiger, Baardmannetje en vele andere vogelsoorten zijn uniek.

De film kwam tot stand met medewerking van verschillende natuurbeschermingsorganisaties in ons land zoals 'Natuurmonumenten', Wereld Natuur Fonds, Staatsbosbeheer en Vogelbescherming. J.T.

Hondshalstermeer nieuw vogelgebied

Het nieuwe natuurgebied het Hondshalstermeer ten noorden van Scheemda, tussen de dorpen Wagenborgen en Nieuwolda in het oostelijke deel van de provincie Groningen heeft een groot aantal broedvogels aange trokken. Broedend werden onder meer aange troffen Fuut, Winter- en Zomertaling, Slob eend, Tafeleend, Kuifeend, Bergeend, Schol ekster, Kievit, Kleine Plevier, Grutto, Tureluur, Kempphaan, Kluut, Kokmeeuw, Zwarte Stern, Visdief, Gele Kwikstaart en andere zangvogels. Van de Oeverloper werd de laatste drie jaar jaarlijks overzomerend vastgesteld en balts waargenomen. Het broeden is dan ook niet uitgesloten.

GEDetailleerde inventarisatielijsten van broedvogels en vegetatie zijn verkrijgbaar bij W. Weijman, Staatsbosbeheer Groningen, Crocuslaan 34, 9951 GT Winsum, 05951-1979. Zie ook 'De Levende Natuur' 85 (5) : 146-153.